

РИЈЕЧ НЕ ЧОВЈЕЧИЈА, НО РИЈЕЧ БОЖИЈА

(1. Сол. 1, 13)[Ⓢ]

www.pravoslovo.net

Можда је наше вријеме у великој мјери гносеолошко, можда њиме у великој мјери владају знање и рационализам, са последицом да оно пренаглашава интелектуална својства човјека, али ако човјек жели да буде искрен са самим собом, онда у себи уочава непотпуност тог рационалистичког монолитизма. Људски ум је исувише узак да би у себе смјестио велике ствари. Ако бисмо жељели да употријебимо један примјер, рекли бисмо да мозак игра улогу штампача, док до уноса и анализе духовних података долази у срцу.

Простор срца много је шири и има много веће могућности од мисли. Мисао постоји углавном да би изражавала и потпомагала дјело срца. Наравно, веома је тешко да у једном друштву какво је наше, гдје чак и осјећања бивају претварана у мисао, човјек постигне то да размишља срцем, да прима поруке непосредно у срцу своје. Међутим, импресивно је то што се ова толико тешка, али и толико значајна истина не односи само на духовна питања, него и на научна. Добро научно истраживање не заснива се толико на оштроумности колико на интуицији.

Ово засигурно не постаје јасније уз неко уско, рационалистичко схватање, због тога и једно од постојаних увјерења Цркве јесте то да тајне превазилазе могућности људског мишљења. Тајна је нешто што превазилази границе и мјере људског поимања. Али, када се неко смирава пред тајном, он јој се тиме још више приближава. И што је више спознаје, тим више осјећа да се простор непознатог проширује. Непознато није могуће ограничити, због тога се ни тајна не умањује. Логика Цркве воли тајну, не боји је се. Тајна је нешто што је „ван“ нас, нешто што је „изнад и изван“ нас. Оно што чини да наслућујемо и будемо привучени од стране живота који је друге врсте.

Немогуће је да схватимо, на примјер, тајну оваплоћења Господњег одакле год да јој приступимо. „Сваки језик занијем“ када треба да је изрази и поимање те тајне превазилази сваку интелектуалну способност. Покушаваш да је разумијеш и не можеш. Смираваш се и она ти се открива. А то откривење је толико јако да потврђује да је вјера, као пут знања, потпунија и прикладнија од

[Ⓢ] Разговор са Василисом Агуридисом у емисији „Човјек на границама свијетова“, радиостаница Пирејске Цркве, 56. фебруар 2003. год.

мисли.

Из перспективе вјере читамо и отачке текстове. Не читамо их да бисмо их упамтили, нити да бисмо их напамет научили као да треба да полажемо неки испит. Нити их пак читамо како бисмо примјенили оно што се у њима говори, будући да већи дио написаног не можемо да примијенимо. Читамо их да би нам били суд и да бисмо се смиравали. А када се душа наша смирава, када може да пусти сузу због мањкавости своје и да то у миру прихвати, онда она лакше може да се обрати Богу и затражи милост Божију. А када дође милост Божија, тада искуство унутрашњег преображаја почиње да бива „нова“ стварност.

Која је то стварност? Бог и одбљесци Његови, оно што личи на Њега и оно што долази од Њега. Он је Онај Који Јесте, Он је истинска стварност. Стварност нису страсти и немоћи наше - оне, уколико остајемо привезани за њих, представљају једну болесну стварност. Сав наш циљ, сво наше усмјерење, сва наша борба јесте у томе да откријемо које су то страсти наше и да смиравајући се пред милошћу Божијом затражимо Његово дејство у нама, тако да више не дејствују страсти и немоћи, него да дејствује благодат Његова и да се очишћује простор срца.

Срце

Можда би била духовна неправда на уштрб тајне човјека то да коментаришемо оно о чему књиге пишу, а да се претходно нисмо крстили у бањи искуства њиховог. Људи који нам доживљајно могу говорити о срцу јесу људи који су се претходно очистили такозваном умно-срдачном молитвом. Њима није потребно да прочитају ниједну књигу. Они живе срце, живе оно о чему Оци говоре, оно о чему је и сам Господ говорио: „Љуби Господа Бога Свога свим срцем својим“¹ и „Блажени чисти срцем“². Но и поред овога, вриједно је да и ми изложимо нешто, макар то било и мало и недовољно, са свијешћу да то произилази из неког малог знања које сви мање или више посједујемо, било као непосредно искуство, било као чежњу и унутрашње трагање.

За почетак, тјелесни уд срца није стран овоме искуству, јер је човјек душевно-тјелесно биће. Тијело и душа са-постоје и утичу једно на друго. И тако неко и само из ударања срца може да разазна тајну његову.

Замислимо, на примјер, неког Светитеља који је у својој келији: ноћ је и он је у атмосфери потпуне тишине отпочео своје бдење чезнутљиво се надајући сусрету са Богом. Сједи миран, узима своју

---

¹ Лк. 10, 27.

² Мт. 5, 8.

бројаницу и срце његово је слободно, а ум његов чист. Он нема бриге које имају свјетовни људи. Нема пристрасности према браћи својој и ближњима својим. Нема непосредне проблеме које треба да разријеш, нема јаке покрете унутрашњих страсти. Не муче га упоређивања, комплекси, несигурност, страх. Нема снове, ствари које очекује, потребе, овоземаљске жеље. Једино што у њему и око њега преовладава јесте присуство Божије. И он чезне за тим присуством, не да би се наслађивао искуством присуства, нити због тога што на неки начин има право на њега, нити због тога што жели да га освоји, него због тога што има потребу за тим да се у атмосфери тог присуства смири и због тога што осјећа да Бог треба да дјела у срцу његовом. Он треба да се угаси и да се појави Бог: да то мјесто и тренутак буду освећени тајном оваплоћења. Не жели да разговара са Њиме, него да живи присуство Његово и да се препусти наручју Његовом. Сједи дакле, и док је његов унутрашњи свијет чист од било чега другог, он чује једино и посљедње што му је остало као скрушено подсјећање на природног човјека: ударање срца. Сва наша чула, све тјелесне функције, сви органи непримјетни су. Не примјећујемо своје бубреге, нити јетру своју, нити мозак свој. Примјећујемо само плућа ритмом дисања и подизањем и спуштањем груди, као и срце и откуцаје његове додиром и слухом. Када, дакле, подвижних који се моли усклади молитву своју са ритмом дисања, и та функција постаје непримјетна. Не разазнаје је, због тога што се док удише и издише препушта дејству молитве. И можда тада чује срце - јер се само оно тада чује.

То посљедње подсјећање подвижника да је и он природан човјек, веома је сладосно. Он не жели да не буде природан човјек, будући да природна ипостас постоји да би нас смиравала. Њу нам је Бог дао, она је насљеђе стварања од стране Бога, она је Његов велики дар нама: то да смо саздање Његово. Не бисмо жељели да будемо несаздани, бестјелесни или нешто што нисмо, него само и једино онакви кавквим нас је Он по Свом премудром суду створио. Умирује нас мисао да смо онакви каквим нас је Он створио: створења Његова која имају материјално тијело. Сусрећемо се, дакле, са стварањем својим, откривамо природу своју. И тај сладосни, скрушени доживљај пружа нам оно подсјећање откуцаја срца за вријеме молитве какву смо навише описали. Наравно, стање које смо описали захтијева унутрашњи и спољашњи мир и одређене услове живота. То није могуће некој домаћици у кухињи, нити неком учитељу за вријеме часа - такви покушаји души само могу нанијети штету. Али, како је лијепо да човјек зна да се неки људи, неки Божији људи, неки људи као што је и он, „ноћу срцем својим удубљују и дух њихов истражује“:³ да се боре да се приближе Богу и без престанка се труде да бар мало изиђу

---

³ Пс. 76, 7.

из окорјелости природе, али увијек задржавајући један благословени остатак. Они васељени обезбјеђују оно што је „изван и изнад“, што је „онострано“ и „узвишено“. То је „чисто срце“, које не спасава само једнога - подвижника - него се раздјељује и дијели блага Цркве цијелом свијету.

Други смисао о којем Оци говоре користећи појам „срце“ јесте осјећање, свијет наших осјећања. То је средиште елемената који изражавају афективни дио душе. Али, они под појмом „срце“ обично подразумијевају нешто много дубље и много више унутрашње: срце људске ипостаси, управо оно што човјек јесте, средиште свештених усхођења - „усхођења завештао је у срцима њиховим“⁴ – извор свештених жеља, центар љубави - „љуби Господа Бога свога свим срцем својим“.⁵ То је најдубља и највише унутрашња тачка сваког човјека, тамо гдје се на неки начин сусрећемо са Богом.

Та тачка се шири, отвара, проширује и тако говоримо о „ширењу срца“ - ово је један веома лијеп израз који сусрећемо и у Старом и у Новом Завјету, и који значи то да је нечија душа отворена, да он проширује свој унутрашњи свијет, да може да прима благодат Божију, да у себе смјешта догађаје, односе, истине, да у себе прима браћу своју, да може да издржи радост и тугу. Другим ријечима, „ширење срца“ значи то да човјек буде пријемчив и да у себе може да прима, да може да опрашта, да буде стрпљив, да трпи брата свога, да може да очекује Бога. Бог се не жури, не подржава нестрпљивост нашу. Он жели да Га са стрпљивошћу чекамо, као што је и Он сам дуготрпељив и чека. То отварање срца, оно што човјека испуњава радошћу и унутрашњим празновањем - то је ширење срца.

Држање заповјести

Истина је да наше вријеме наноси неправду једном великом благослову који нам је Бог дао: благослову заповјести. У наше доба се сматра да држање заповјести представља једну механичку, површну етику и да је говорити о држању заповјести само морализирање које унапређује пијетизам. Али, ствари не стоје тако. Ако обратимо пажњу, видјећемо и да су Јеванђеље, и отачки списи, и искуство Цркве препуни подстицаја на држање заповјести и да светост, између осталог, одређују као држање заповјести: „Ако ме љубите, заповјести моје држите“,⁶ каже сам Господ. Труд за држање заповјести преноси нас из недоумице и опасног хођења по ивици амбиса „доживљаја“ у стварност наших слабости.

Често читамо неку књигу, водимо неки лијеп разговор, говоримо

---

⁴ Пс. 83, 6.

⁵ Мк. 12, 30.

⁶ Јн. 14, 15.

о ширењу срца, о усхођењима ума, и недуго након тога нас муж или жена у кући прекину у разговору и ми одреагујемо напето и нервозно. Који је онда смисао свих тих разговора? У рукама држимо бројаницу, можда се и придржавамо поста, пошто смо тако научени, али не можемо да држимо заповијести љубави, стрпљивости, међусобног трпљења, опраштања. И примјећујемо сљедећу појаву: док се одликујемо неком конзервативношћу монашког карактера, веома смо тврда срца. Заповијести и труд и борба да их држимо јесу оно што као чекић омекшава душу.

Заповијести постоје из два разлога: прво, да би нас смиравале и друго да би нам показивале пут.

Колико је труда потребно за једну заповијест! Колико напора! Много је лакше прочитати један одломак из Добротољубља или из Аскетике Аве Исака, мислити да смо га разумјели и осјећати се као да смо дошли у неко тобожње „духовно стање“, но покушавати да не изговоримо неку лаж, од оних лажи које називамо компромисне лажи, или да прихватимо своје дијете онаквим какво јесте, или да потрпимо своје родитеље, или једни друге међусобно. Видимо, дакле, да се сусрећемо са великим тешкоћама када покушавамо да држимо заповијести. И тако се смиравамо пред њима.

Заповијести, међутим, осим тога што нас смиравају, функционишу и као путокази на путу нашем. Често у планинским предјелима видимо како са лијеве и десне стране пута постоје кочићи са фосфорном облогом на себи, како би означавали пут када је он прекривен снијегом. Исто је и са заповијестима: показују нам куда идемо. Због тога је веома значајно да човјек, уз помоћ свог духовника, покуша да одреди заповијести за које у животу треба да се бори. На тај начин се непрестано учи својој борби. Не оправдава лако себе самог када у томе не успијева, није незаинтересован. Часно стоји пред истином. Не лаже, нити заварава самога себе, него гледа које ће од тих заповијести и у којој мјери примијенити. Тако разазнаје пут и путању своју, и у наставку молитвом својом тражи дејство Божије и благослов Његов: тако да, ако неке од заповијести може да преобрази у лично искуство, то бива само уз благослов Божији. У духовном животу врлине не представљају освајања, нити достигнућа, него дар Божији и плод Духа Светога. Нама припада сагласност и повјеравање себе благодати Његовој.

Сузбијање „ега“

Синаксаре, примјере Светитеља, не читамо да бисмо их примјењивали - немогуће је да све што читамо пренесемо у свој живот. Не можемо, примјера ради, ми којима је немогуће да бар један сат одстојимо у Цркви, да се угледамо на Светог Алимпија

Столпника, који је 53 године живио на стубу. Али, док читамо његово житије говоримо: „Боже мој, колику си благодат дао овоме човјеку! Како је имао толику издржљивост, стрпљење и ревност! Колико је само љубави било у души његовој!" Тада се и молимо Светитељу: „Светитељу Божији, заступи нас" и одмах се враћамо Господу и говоримо: „Господе Исусе Христе, помилуј нас". Та молитва са великом природношћу произилази из величанственог примјера једног охристовљеног и облагодаћеног човјека.

Читамо, дакле, један текст, који говори о достигнућима подвижника или о животу мученика, о најужившенијим изразима љубави према Богу, и смирено себе упоређујемо са тим мјерилима. Поређење нас увијек ставља на мјесто називника. Називник олакшава смиравање, а упоређивање привлачи благодат Божију. Нестаје надобудности тобожњег разумијевања тајни Божијих или лажних искустава благодатних стања.

Другда пак када у подвижничким књигама наилазимо на мудро душевно настројење које у себи носи изрека „сви се спасавају, а ја једини пропадам", у исти мах у себи уздижемо друге, а унижавамо своје ја. Други су побједници у срцима и мислима нашим: спасавају се у часу када ми нестајемо и пропадамо због себе самих. Може ли, дакле, при једном таквом унутрашњем настројењу да успијева, узраста неко осуђивање, преузношење, тврдоћа срца?

Постоји још један начин да гајимо унутрашње смирење. Наш его се изражава било вољом, као захтјев, било осјећајно, као право и претјерана осјетљивост, било интелектуално, као тврдоглав став и круто мишљење. Док мазимо своје ја, нисмо у могућности да чујемо брата свога и због тога нисмо ни у могућности да чујемо глас Божији. Одбијамо да у свом животу усвојимо и разумијемо вољу другога и због тога нам је тешко и да прихватимо вољу Божију. Браћа су нам дата да би представљала видљиве иконе Божије у животима нашим. Дајући простора вољи њиховој у животима нашим, ми олакшавамо процес усвајања воље Божије у животима својим. Мислећи о њиховим правима, а не својим, препознајемо право Божије у животима својим. Слушајући са поштовањем ставове њихове, допуштамо да просвјетљење Божије дејствује у срцима нашим. Када се, дакле, неко боји воље своје, када се не узда у свој суд и одриче се права својих, он бива заштићен од свега овога и почиње да сузбија своје ја. Све ово нас смирава и истовремено и ослобађа.

У духовном животу нема непријатеља и противника. Један је непријатељ: ми сами. Једна је болест: себелубље наше. Борећи се против свога себелубља мало по мало у себи изграђујемо атмосферу смирења. И своје себелубље некада препознајемо као сујету, некада као причање о себи, више пута као патолошко самољубље или као усредсређеност на себе (егоцентричност): неки пут у веома јасном

виду као што су љутња и охолост, а некада у веома тананим видовима као што су претјерана осјетљивост, жаљење, неспоразуми, увредљивост, итд.

Довољан је један мали примјер да бисмо указали на ширину проблема тог скривеног себељубља и непримјетне неслободе: ако неким случајем погледамо неку фотографију на којој је приказано пет особа - и међу њима и ми - који ћемо лик прије сваког другог лика на фотографији покушати да пронађемо и препознамо? Наравно, свој. И ако се деси да су подлога, боје, сва остала лица савршена, а да је наше лице изишло са помало затвореним очима - а то се неријетко дешава - та фотографија се нама не допада, док се свима осталима допада. То је нешто што показује како функционише наше префињено себељубље.

Слично овоме, у нама постоји и веома снажна тежња да оправдавамо саме себе. Не можемо да издржимо да нам се наноси неправда. И још, не можемо да издржимо своју сабраћу која имају карактер који не одговара нашем карактеру те нас доводе у тешкоће. Не схватамо да наша добра сабраћа (врлински, „лаки“ људи) можда јесу нама блиска браћа, али и да су тешки (такозвани „грешници“, они који су ускраћени за подједнаке врлине и раздражују нас и изазивају) можда још бољи, јер су љубљена браћа Христова. Ми се одупиремо тој стварности и тако одбијамо да будемо људи, пријатељи, браћа онеправдованог Христа.

Све ово свакодневно доживљавамо у животима својим, било у конкретним, појединачним видовима, било у тиховању своме, када осјећамо да наше ја као магла спрјечава јављање Божије. Као што смо већ рекли, оно што веома снажно постоји у нама јесте углавном мишљење наше, као став, право наше као осјећање и воља наша као вољан израз болесне привезаности за наша ја. Добро је да се боримо против свега овога. Одлазимо код свога духовника, имајмо мало послушања, боримо се колико можемо, и тако у себи гајимо мудрољубљив ум. Рекли бисмо како је потребно да стекнемо и мало духовног „мозга“. Обично смо врло вични у откривању трагова слабости и страсти других људи и у потпуности слијепи у препознавању својих страсти и слабости. Али, тако наносимо неправду себи самима и свом односу са Богом. Ограничавамо права Његова да нас преобрази од лика ка подобију Његовом.

Воља Божија

Воља Божија представља израз Његовог светог хтијења. Бог „жели да се сви људи спасу и дођу у познање истине“.⁷ Воља Божија је спасење наше и познање истине Његове. Заповијести, о којима смо

---

⁷ 1.Тим. 2, 4.

раније говорили, и држање заповијести (или бар жеља наша да живимо духом заповијести Божијих) одређују свету Вољу Његову и дарују просвјетљење неопходно за познање истине Божије.

Наравно, истина је да се живот наш одвија између недоумица, прилика и могућности које су особит изазов за нашу слободу, и још између избора који нас често обавезују да се крећемо између воље своје и признавања и препознавања воље Његове. Али, Бог не дејствује као линеарна једначина са једним рјешењем јер би Он онда стварао људе без слободе. Бог за сваког човјека, за сваку околност, за сваки трен као хтијење Своју пружа безбројне могућности које су пак све израз воље Његове. Због тога ни воља Његова не личи на нашу себелубиву вољу. Она не постоји да би обавезивала слободу нашу, него да би је покретала и оживљавала. Наше хтијење које је једно укида слободу нашу и чини је робом себелубља. Безбројна хтијења Божија помажу нам да откријемо слободу своју као највећи дар.

Покоравање и поистовјећивање хтијења нашег са хтијењем Божијим просвјетљује ум, рађа одлучност и истиче личност у нама. Постоји једна предивна молитва која изражава то настројење, а састоји се из једне реченице: „Господе, учини ме онаквим каквим желиш и онако како желиш: и ако ја то хоћу, и ако нећу“. Ако срце неког човјека може да се моли на овакав начин, да ли је могуће да се тај човјек пита шта је воља Божија? Бог има мноштво хтијења која свакоме од нас пружа као прилике и могућности. Када се ми поистовијетимо са вољом Његовом, онда препознајемо једно од хтијења која можемо да изаберемо и за које јасно можемо да се одлучимо.

Свјетовњачка етика, етика древних јелинских философа, била је утемељена на покоравању природе вољи човјековој. Духовна етика се насупрот томе темељи на покоравању воље човјекове вољи Божијој. Прво рађа себелубље, друго скрушеност која привлачи благодат Божију. Тако се цио човјек - душа и тијело, природа и дух - покорава благодати Божијој. Тако он постаје „причасник божанске природе“⁸ и „познат од Бога“.⁹

Наручје Цркве

Бога није могуће познати гностичким методама. Он није математичка једначина која нам је задата да је ријешимо. Бог је истинска тајна која се открива у срцима људским, и људи му прилазе са тим дубљим унутрашњим процесом чији је крајњи резултат да нас чини отвореним за благодат и благослов Његов.

Ми, данашњи људи, гушимо се у проблемима овога живота.

---

⁸ 2.Пт. 1, 4.

⁹ Гал. 4, 9.

Дијете нам се разбољело, послови нам не иду добро, тешко нам је да се оженимо/удамо или да стекнемо дијете, или се женимо/удајемо и након тога долази до неке несреће која нам ствара велике проблеме у погледу тога да наставимо да живимо заједно, другда смо пак закупљени својим односом са дјецом нашом или са родитељима нашим, или тиме шта ћемо студирати, или да ли ћемо, када и гдје наћи посао, забринуте смо за дјецу своју или браћу и сестре своје који се одједном понашају некако чудно, суочавамо се са психичким болестима - све то представља основне, свакодневне проблеме које умножавају начин живота и атмосфера су схватања савременог друштва. Проблеми те врсте чине да мислимо да је Бог одсутан. И то због тога што вјерујемо у неког Бога-слугу који служи нашим свакодневним потребама: разбољевамо се и тражимо да нас излијечи или имамо трему због испита на факулету и желимо да нам помогне да на испитима успијемо. Међутим, неопходно је да схватимо да тај човјеколики Бог којег смо ми исконструисали и који у великој мјери подсећа на људске слабости древних јелинских богова, не постоји.

Сви ми смо, мање или више, рањени људи. Сви имамо неку сузу у свом животу, неки плач или недоумицу, неку стрепњу, немир који сам наш живот умножава. Желимо, дакле, да сва та питања негдје наслонимо. Неки излаз налазе у психолозима, психијатрима, породичним савјетницима, или ако не желе да се упуте тамо, у неким пријатељима у које имају повјерења. У нашој пак земљи, и поред рата који се води, један велики број људи себе још увијек повјерава Цркви. Осјећа је као мајку и жели да јој се приближи, да некако оцркови проблем свој и да јој га повјери.

Људи, дакле, прилазе, Цркви како би ријешили животне проблеме. Ти проблеми, међутим, често пројављују стање душе. Црква са великим разумијевањем пригрљава непосредне и свакодневне проблеме, али пошто жели да суштински помогне човјеку, истовремено му пружа и могућност да спази свој унутрашњи свијет, да види своју духовну персепктиву и да постане свјестан потреба своје душе. Неки проблем који некога притиска код неког другог може да дејствује као благослов. И веома је значајно да то разумијемо, не да бисмо промијенили понашање, него да бисмо промијенили начин размишљања, дакле да бисмо стекли дубље поимање ствари.

Старац Пајсије је негда говорио сљедеће: „Сваки пут када неко куца на моја врата, срце ми се стеже. Једна трећина проблема које људи носе са собом су разводи, друга трећина карциноми или болести, а трећа психолошки проблеми." И шта човјек може да каже свим тим људима? Можда је потребно да схватимо да снага Цркве није само ријеч њена, него, и то углавном, молитва њена.

Једном ми је у посјету дошао један мој стари познаник са

факултета и при одласку ми рекао: „Слушај, ти си постао поп, ја сам се оженио. Имам све проблеме овог свијета и немам времена да се молим. Ти ћеш се за мене молити." Како је лијепо то да неко може да ослони живот свој на молитву Цркве! Било на њене литургијске молитве, службе, било на молитве неких људи који могу да се моле у келијицама својим. У мјесту у којем сам на служби нашао сам неке старице и старце у чијим сам срцима открио ризнице благодати Божије. И тако се ја обраћам њима када ми неки други људи повјере своје велике проблеме. Тражим њихову подршку. Више вјерујем у молитву њихову, но у своју. Кад бисмо само имали у близини својој још манастира, то јесте људи који заиста молитвама својим бомбардују престо Божији и покривају борбу нашу силом молитава својих. Пастирствовање молитвом много је јаче од пастирствовања ријечју - ово при том не значи да ријеч није потребна - „има вријеме за ћутање и вријеме за ријечи".¹⁰

У сваком случају, у Цркви је све заједничко: заједнички проблеми, заједничке врлине, заједнички гријеси, заједнички подвизи. Са таквим настројењем у Цркви доживљавамо неки проблем. Данас сам ја изгубио дијете, сутра се неко други сусреће са проблемима на послу, и тако сви заједно пролазимо кроз проблеме и Богу препуштамо да нам да Своје рјешење. Он то рјешење може да нам да путем неке мисли, кроз дјецу нашу, кроз неког човјека који није „дрквен", кроз неки унутрашњи покрет, кроз нешто што читамо. И још, не треба да заборављамо да Бог просвјетљује и нашег духовног оца, и то особито онда када се више ослањамо на његово просвјетљење но на своје. Требало би, наравно, да је духовник заиста „духован", да је отац, свештеник, да може да служи, да се моли, да зна да се ослања на Бога и да не буде неки једноставни социјални службеник који врши један „религиозни хоби". Духовник није савјетник који даје савјете, није учитељ који учи, нити тужилац који изобличава. Духовник је отац који нас узима у наручје своје, пријатељ који нас ослобађа, брат који прашта: тајноводитељ који свештенослужи тајну душе. Није онај који зна, него онај ко воли Бога као Оца свога и сваког човјека као дијете Божије. Духовник има благодат свештенства, довољно је само да је у себи одржава жарком и дјелатном. Ако је одржава таквом, онда Бог даје много и на многе начине.

Ми свештеници смо слуге, послушници. Ништа више од тога. Чим то схватимо, постајемо простирке по којима корача Бог. Постајемо отирачи преко којих гази народ Божији - чилимчићи који стоје пред вратима - и сакупљамо кал како би народ улазио чист. То је служба наша. И сјајно је када то неко схвата и не покушава да учини

---

¹⁰ Књ. Проп. 3, 7.

нешто више од тога - осим, наравно, ако га Бог просвијетли, када, пошто Он дејствује, чини и да ми дејствујемо по Богу.

Душа је толико света! Духовник њој приступа исто као што приступа светом Хљебу у часу када говори: „Пазимо, светиње светима". И са два прста, дакле са што мање покрета, уздиже тај Хлеб, приноси га Богу и спушта га. Исто чини и са душом. Не мијеша се у њу неспретно, разбијајући и ломећи је, него је се просто дотиче. Одаје јој поштовање које јој припада - будући да је икона Божија - и поново је поставља на дискос слободе и милости Божије.

И овдје је свештеник, као и приликом Свете Евхаристије, позван да претвори дарове: узима размрсаног, сломљеног, гријехом искомаданог, искушењима скрханог човјека и излаже га благодати Божијој. И благодат га преображава. То је свештенодејствовање људске душе.

Навише смо рекли да је у Цркви све заједничко. У том духу схватамо и своје односе са Светитељима, „молитве Светих". Тражење заступништва Светих зближава нас са њима. То није нешто што је у потпуности аутоматизовано: тражимо од Светитеља да се моле - они одлазе и моле - и Бог остварује молбе наше. Бог не дејствује тако. Бог не дејствује на молбе Светитеља, него по њиховом односу са нама.

Пошто желимо да спасење наше не буде само наше „достигнуће", да не буде нешто што ћемо ми сами, својом слабашном снагом покушати да постигнемо, молимо се на сљедећи начин: „Светитељи Божији молите се за нас" - „Желимо да у овој нашој борби ви будете саборци наши, да и ви, као наша старија браћа, као заштитници наши, имате удјела у њеном успјешном исходу. Чезнемо да сви будемо заједничари дјела Цркве, које се одвија у нашем животу. А ви имате смјелости пред Богом. Ви сте Му угодили. Због тога ви предводите, а ми ћемо вас слиједити". Таква је свијест Цркве.

Шта је, дакле, љепше од тога да са Светитељима дијелимо потребу и чежњу за својим спасењем! Шта је љепше од тога да спасење наше не буде достигнуће сваког за себе, него дар једне заједничке борбе! Шта је благословеније од тога што Бог гледа то заједничко хођење! Не гледа како се свако до нас бори сам за себе, пада, топи се, него гледа свецијелу Цркву, војствујућу и ликујућу, како стоји поред сваког! Вјерни траже благослове духовника својих, мајки својих, пријатеља који их воле, Светитеља који су живи и имају смјелост пред Богом. Ова мисао је задивљујуће поражавајућа. И она није само једна лијепа идеја неког човјека који није рационалиста: она је покрет који добија одговор.

Поред овога, сваки вјерник који се бори поред себе нема само Светитеље, него и свог Анђела чувара. Не апстрактан осјећај Анђела, него вјеру и искуство да поред себе има Анђела свога који такође подиже дио терета духовне борбе.

И још имамо свога Светитеља заштитника. Имамо Светитеље храма у којем служимо, или парохије у којој се молимо. Имамо Светитеље које поштујемо, пошто смо ишли да им се поклонимо и тада доживјели нешто: Светог Нектарија, или Светог Рафаила, или неког другог Светитеља. Имамо Светитеље чије смо житије прочитали те је оно поразило душе наше. Имамо молитве и благослове духовника својих.

Сви се боримо заједно. То је осјећај наше оцрквљене борбе: да се борба наша одвија у Цркви и у заједници са Црквом. Тако црпимо снагу. И Бог, гледајући ту заједницу вјерних и Светитеља у Цркви, крши законе Своје, преокреће Своје очекиване планове и више бива дирнут заједничком борбом, но било којом нашом молбом.

Светитељи се не моле само у за нас тешким приликама, него и у успјесима нашим. Као што дијелимо искушења, дијелимо и дарове. И тако се не јавља преузношење, него се рађа сладосно смирење.

Све ово је потврђено искуством Цркве. Није неко узвишено учење, него једно живо искуство. Црква живи дјелотворност молитава Светих: живи досљедност са којом Светитељи, када ми повјеравамо борбу своју и спасење своје смјелости њиховој, пред престолом Божијим заступају молбу нашу те Бог одговара на њу.

Светитељи не умиру, не заустављају се. Уплићу се у живот наш и прате га. Ово и јесте разлог из којег их називамо свесвјетским. Они су вјечни: нису ограничени временом, нити мјестом, нити индивидуом својом. Дар њихов грли свецијелу Цркву, и нас. Због тога од Бога и тражимо да нас помилује молитвама њиховим.

Веома је карактеристичан примјер из књиге аве Варсануфија. Неки су питали Светитеља: „Како се не излије гњев Божији, када живимо на овај јадан и уврнут начин?" И он им тада откри једну задивљујућу чињеницу: рече им да се пред престолом Божијим сусрећу молитве тројице Светитеља: неког Светитеља из Јерусалима - највјероватније да је то био он сам - једног Илије из Коринта и једног Јована из Рима. Дакле, Светитељ је знао одакле долазе молитве које је видио да се сусрећу пред Богом, са посљедицом да Бог враћа „мач Свој у корице његове".¹¹ То је једна метафорична слика која указује на то колико су дјелотворне молитве светитеља - колико живих, као у горе наведеном примјеру, толико и оних који сада припадају ликујућој Цркви и чије насљеђе желимо да наставимо.

Кроз заједништво свих у Цркви схватамо и „чудо". Кроз исту перспективу коју смо и навише видјели. Чудо је добро, не због тога што лијечи једнога, него због тога што свима пројављује Бога. Али, погледајмо то мало детаљније.

У свакодневном говору ријеч „чудо" означава нешто

---

¹¹ 1.Дн. 21, 27.

поражавајуће што укида законе природе, преокреће логику у којој живимо и намеће нам се на један у потпуности запањујући начин. На примјер, никада нисмо видјели како неки мртавац устаје из мртвих, због тога је за наше схватање нешто томе слично чудо. Или, имамо неког тешког болесника за којег нам љекари кажу да нема наде и чудом називамо то што он на крају бива излечен. Или треба да се суочимо са неким непремостивим економским проблемом, и нешто се догоди, на у потпуности неочекиван и необјашњив начин, те ми превазиђемо тај проблем. Све ово називамо чудом.

Међутим, чини ми се да је за свијест Цркве приличнији, погоднији, више изражајан један други, иконографски израз, но израз „чудо“. То је ријеч „знак“. Знак није нешто што прија нама, него нешто што пројављује Бога. Болестан сам и оздравим. То излечење, које је толико људско, представља „мали дио“ чуда, „велики дио“ је знак, дакле то што се Бог јавио.

Болестан сам ја и болестан је неки мој ближњи. Одједном он, на неки чудесан начин, оздрави. Јесам ли ја радостан у себи? Могу ли да прославим Бога, прво због тога што је пројавио Себе у животу неког мог ближњег и друго, због тога што се тај мој ближњи излечио, или у мени можда остаје туга што се то није догодило мени? Међутим, значајно је јављање Божије у животима нашим, а не оздрављење само по себи. Ко би од нас могао да каже: „Боље да сам болестан, али са живим искуством присуства Божијег код брата мога, но да оздравим и ништа не осјетим“?

Дакле, знак је оно што потврђује Бога. Господ на неком мјесту каже: „Род овај тражи знак, и неће му се дати знак осим знака Јоне пророка“.¹² Другим ријечима, народ тражи неки знак, али му се знак који тражи неће дати, него ће му се дати знак који ће Бог дати, знак Васкрсења Његовог. Ми од Светитеља тражимо да нас подупиру и да нас лијече, и то засигурно није лоше. Можда пак оно за чим наша душа заиста има потребу није извјесно „заташкавање“ изазвано неким чудом, које нас излечи и на крају допусти да заборавимо Бога, него искуство присуства Његовог. То искуство је знак.

Дакле, чудо је добро, не због тога што излечи једнога, него због тога што свима јавља Бога. У противном, када би чудо било само једна „благодатност“ Божија ка некоме, оно би било неправда. Не може Бог некога да лијечи, а да се оглушава о друге. Али, када се деси нешто чудесно, бар једном човјеку, један пут, чињеница јављања Божијег која је свима причасна, чудо чини и нашим личним искуством! Оно што остаје није чудо као излечење, будући да смрт за врло кратко вријеме поништава сваку благотворну последицу излечења, него је то јављање Божије. Трагично није то да из овога

---

¹² Мт. 12, 39.

свијета одемо без чуда, него да одемо без знака, без искуства Бога у себи.

Овај живот нам је дат као проба, али и као шанса: шанса да од сада живимо Бога. Царство Божије почиње од сада, а не када склопимо очи своје - тада се оно наставља. „Знак“, дакле, и „чудо“ су ти поводи за потврђивање присуства Божијег у овоме свијету.

Дај Боже да у једном тренутку уложимо у Царство Божије и увидимо да су камате Његове веома високе. Толико високе да у Царству Божијем нема времена, нема страха, нема обустава, комплекса, несигурности, кривице - ничега од свега овога што нас у овоме животу заокупља. То је благослов слободе Божије. Њу овдје на земљи треба да оживимо у себи: све док свако од нас буде могао да од временог постане вјечан, од једнодимензионално људског духован.

<http://www.eparhija-zahumskohercegovačka.com/?q=node/1190>